

Les golfes

Les bibliografies nacionals

Júlia Fernández González

Cap de la Biblioteca Nacional d'Andorra

La Federació Internacional d'Associacions de Bibliotecaris i Biblioteques (IFLA), màxim organisme de representació del sector, defineix bibliografia nacional com “un conjunt de registres autoritzats i complets de la producció nacional d'un país, publicat de forma regular i amb el menor retard possible. L'elabora l'agència nacional seguint les normes internacionals, i s'investiguen i verifiquen de forma minuciosa els detalls i l'autoria de les publicacions”.¹

Si anem una mica més enllà de les característiques tècniques podríem afegir que les bibliografies nacionals serveixen també per conèixer i entendre la cultura d'un país. A través de les publicacions descrites podem endinsar-nos en la seva diversitat lingüística, els seus costums, les seves celebracions, i les seves tendències polítiques, culturals i religioses, entre altres característiques.²

En un context bibliotecari, entenem per **registre** la descripció bibliogràfica d'un document, com la que habitualment trobem en un catàleg de biblioteca, que ens ajuda a descriure'l i identificar-lo. La descripció pròpiament dita es basarà en les recomanacions i normatives vigents, que ens indiquen les dades bàsiques que hauran de constar als registres de la nostra bibliografia nacional, com per exemple l'autor, el títol, l'editor i la matèria, entre d'altres.

1 Diget Hansen, Randi. “Historia y antecedentes” [Document de treball]. a : Bibliografías nacionales en la era digital. Guía y nuevas orientaciones. Grupo de Trabajo de la IFLA sobre Directrices para las Bibliografías Nacionales, 2009, p. 11.

2 *Op. cit.*, p. 11.

Doc.-50p. ANATOLE, Christian (AND)
016
ANA Andorra: L'Andorre avant la route: Essai bibliographique (1734-1933)/ Christian Anatole ; Patrick Lasseube; Jacques Roumegas. -Toulouse: Université de Toulouse-Le Mirail, 1978.
-51p: il.; 21 cm
Bibliografia*
016(467.2)"1734/1933"
Nota: Exposició de la Secció de Literatura Comparada.
R. 34742

Fitxa de registre catalogràfic mecanografiada (prèvia a la informatització de les biblioteques)

Pel que fa a les **agències bibliogràfiques nacionals**, el seu objectiu principal és recopilar els documents susceptibles de formar part de la col·lecció bibliogràfica nacional, per tal de poder catalogar-los i generar registres bibliogràfics de qualitat, que s'inclouran en les bibliografies nacionals corresponents.

De **centres bibliogràfics nacionals** en trobem de diferents tipologies, si bé és cert que la major part són biblioteques nacionals, com és el cas del nostre país. En canvi, en altres llocs del món les funcions de centres bibliogràfics nacionals les assumeixen altres organismes o institucions. Al Japó, per exemple, ho fa la biblioteca del Parlament, la **Dieta**, i als Estats Units, en canvi, comparteixen la feina entre diferents centres: la **Library of Congress**, la **National Library of Medicine** i la **National Agricultural Library**.

Library of Congress. Fotografia de Carol M. Highsmith obtinguda de Wikimedia Commons [domini públic].

National Diet Library. Fotografia de Wiii, obtinguda de Wikimedia Commons [CC BY-SA 3.0 CC BY-SA 3.0].

Agricultural National Library. Fotografia de Avery Jensen, obtinguda de Wikimedia Commons [CC BY-SA 4.0].

National Library of Medicine. Fotografia del fotògraf Chris Spielmann, obtinguda de Wikimedia Commons [domini públic]

Però quins són els mecanismes de recollida que té una agència bibliogràfica? Hi ha una base jurídica? La resposta és sí: el [dipòsit legal](#).

Entenem per **dipòsit legal** l'obligació dels impressors i editors d'un país de lliurar un nombre de documents determinats de tot el material que imprimeixen o produeixen, i que està destinat a la distribució pública o la venda. Al nostre país aquesta obligació data del 1980, quan el Consell General en va decretar la creació.³ Posteriorment es va redactar i aprovar el reglament que desplega la normativa.⁴

Val a dir que l'adaptació del dipòsit legal a l'aparició de nous formats i al nou paradigma editorial ha estat desigual, i a poc a poc la majoria dels països han aprovat noves legislacions, o treballen per tal de fer-ho en un futur pròxim. Una de les principals novetats en la majoria de textos és que l'obligació de dipositar els materials recau en primera instància en l'editor/productor de l'obra, en lloc de l'impressor, i d'aquesta manera s'ha ampliat l'abast dels **suports** documentals.

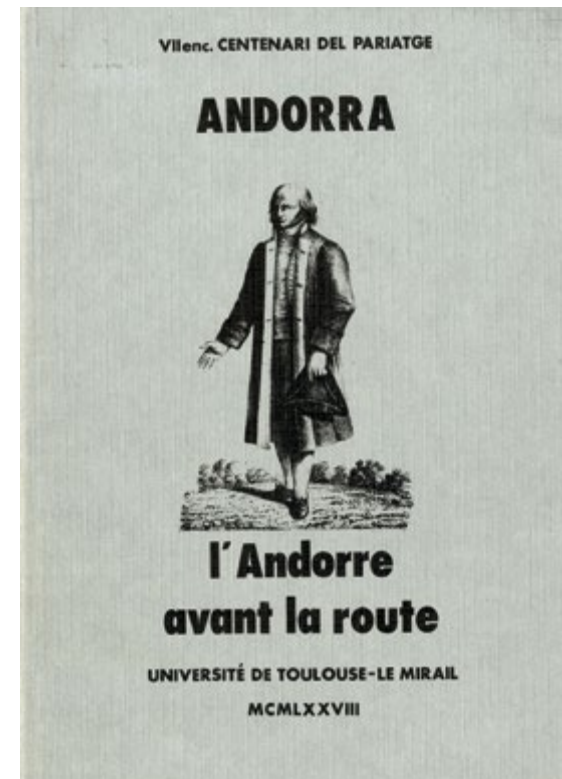
Contràriament al que es pensa, el dipòsit legal no té una funció reguladora de l'edició, ni serveix com a registre de la propietat intel·lectual, sinó que té una funció històrica: recopilar i preservar perquè les generacions actuals i les futures puguin tenir accés a la producció bibliogràfica d'un país. Les agències de dipòsit legal no revisen el contingut, i no són una garantia jurídica en cas de conflicte d'autoria o edició.

³ Per a més informació, vegeu: [Decret de creació del Dipòsit legal, del 31 de març del 1980](#).

⁴ Per a més informació, vegeu: [Reglament d'aplicació del decret de Dipòsit legal, del 8 d'octubre del 1980](#).

L'origen de les bibliografies nacionals

El naixement d'aquestes publicacions s'atribueix històricament als llibreters, que acostumaven a fer recopilacions **retrospectives** de documents i de novetats editorials, per tal de presentar-les a fires del llibre, habitualment en forma de catàleg.

Els anomenats *messkatalogs*, d'origen alemany, elaborats per a les fires del llibre de Frankfurt i Leipzig, es consideren els primers documents bibliogràfics de la història.

En altres països europeus destacà la feina duta a terme per erudits historiadors de llibres, que editaren reculls d'autors literaris on s'inclouïen dades descriptives de les obres que havien publicat. Les obres més conegudes provenen del Regne Unit:

Commentarii de Scriptoribus Britannicis, obra de l'antiquari i poeta John Leland (Londres, 1506 – 1552).

Illustrium majoris Britanniae scriptorum, hoc est, Angliae, Cambriae, ac Scotiae Summarium, del bisbe d'Ossory i escriptor John Bale (Suffolk, 1495 – Canterbury, 1563), considerada la primera bibliografia nacional, editada l'any 1548.

La innovació en matèria bibliogràfica, però, va arribar de la mà d'un altre llibreter britànic, Andrew Maunsell, i el seu *catàleg de llibres anglesos impresos*, editat l'any 1595, amb finalitat també comercial, però que incloïa característiques més modernes d'**indexació** com ara l'**encapçalament** d'obres pel títol en cas que fossin anònimes, el nom del traductor de l'obra, el format de la publicació i la data d'impressió, entre d'altres.

Les primeres bibliografies pròpiament dites foren de caràcter **retrospectiu** i se centraven bàsicament en la confecció de llistats de documents publicats des dels orígens del llibre fins al moment de la publicació. De tota manera, resultaven força incompletes, principalment per les dificultats que comportava la recopilació de dades, a causa de la manca de mitjans econòmics i tècnics.

No fou fins al segle XX que la proliferació d'associacions de caràcter professional tingué com a resultat la consolidació definitiva de les bibliografies nacionals com a tals i també del **control biogràfic** internacional. El més destacat fou la normalització de les bibliografies, amb l'objectiu de promocionar l'intercanvi d'informació a escala mundial.

Les recopilacions bibliogràfiques a Andorra

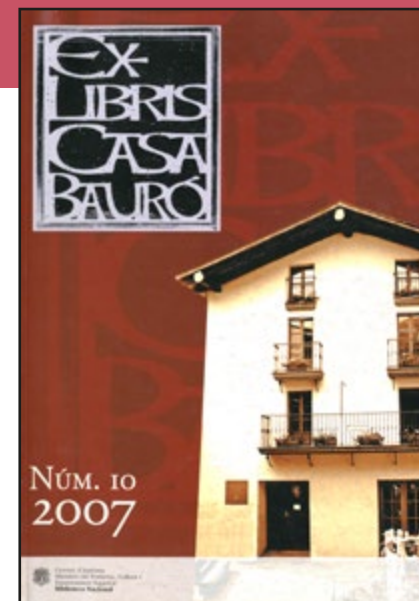
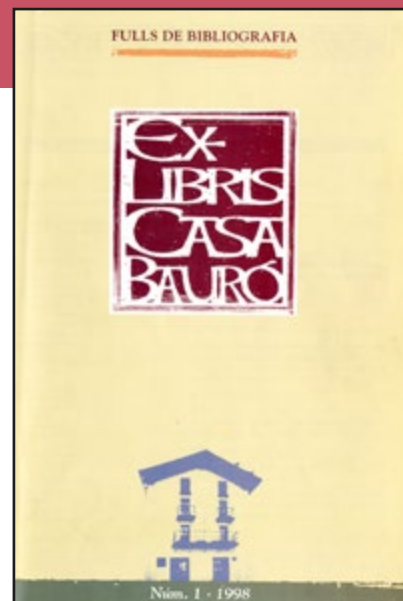
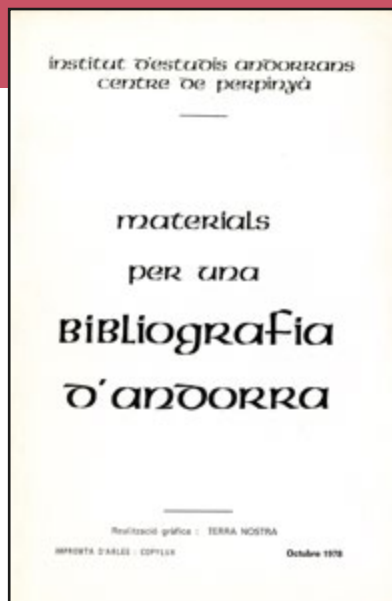
Antecedents

El camí cap a una bibliografia nacional consolidada va començar amb la redacció de diverses recopilacions generals⁵ de caràcter retrospectiu.

L'any 1978 el professor Christian Anatole va publicar *L'Andorre avant la route : essai bibliographique (1734-1933)*, editada per la Universitat de Tolosa-Le Mirail, i feta a partir d'una exposició celebrada amb motiu del setè centenari de la signatura dels Pareatges.

El mateix any el Centre de Perpinyà de l'Institut d'Estudis Andorrans va publicar *Materials per una bibliografia d'Andorra*, de la mà de Lídia Armengol, Mònica Batlle i Ramon Gual. L'obra es presentava com un treball de recerca que pretenia ser la base per a un estudi molt més aprofundit sobre la matèria.

⁵ En aquest apartat s'esmenten les més destacades des del nostre punt de vista com a bibliotecaris, sense perjudici que n'hi pugui haver d'altres d'un valor similar.

La bibliotecària Montserrat Palau Martí⁶ publicà els seus reculls bibliogràfics gràcies a la Fundació CaixaBank, l'any 2000. Abastaven el període des de la primera referència existent d'un document imprès, el 1598, fins al 1973.

A aquestes tres obres diguem-ne imprescindibles hi podem sumar altres intents molt menys ambiciosos i basats en criteris de selecció diversos.

Pel que fa a la forma i al suport, l'any 1995 el Comú d'Encamp va editar el catàleg *Editor. Catàleg dels llibres editats a Andorra*, amb una metodologia de treball i uns objectius molt clars i concisos: recopilar monografies amb un contingut precís, i que el tiratge fos prou significatiu.

⁶ Per a més informació, vegeu l'article de FERNÁNDEZ, Júlia. "En el centenari de Montserrat Palau". A *Diari Bondia* [en línia]. [Consulta el 8 d'octubre del 2018]. Disponible a: <https://www.bondia.ad/opinio/en-el-centenari-de-montserrat-palau>.

Com a reculls d'una entitat editora tenim el *Catàleg de Publicacions del Govern d'Andorra*, elaborat a partir dels materials que publicava l'Administració central cada any, i el catàleg publicat amb motiu del cinquantè aniversari de l'aparició de l'Editorial Andorra: *Del dos mil set al dos mil disset: celebrant cinquanta anys d'Editorial Andorra*.

D'exemples de bibliografies temàtiques en tenim nombrosos, molts dels quals han estat publicats al *Quadern d'Estudis Andorrans* i al *Butlletí del Comitè Andorrà de Ciències Històriques*. Podeu obtenir-ne una llista completa consultant el [catàleg de la Biblioteca Nacional](#).

Com a curiositats podem destacar dos documents. En primer lloc, una bibliografia del període 1940-1980 duta a terme com a treball de pràctiques a l'Institut Català de Bibliografia d'una alumna de l'Escola Universitària de Biblioteconomia i Documentació. En segon lloc, una compilació feta per una editorial d'Oxford, Clio Press, amb l'objectiu d'arribar principalment al públic angloparlant, i feta per Barry Taylor, un treballador de la secció hispànica de la British Library.

La bibliografia corrent: la consolidació

El primer número de la bibliografia nacional d'Andorra va publicar-se el 23 d'abril de 1998, coincidint amb la celebració del Dia internacional del llibre, sota l'epígraf [Ex-libris Casa Bauró. Fulls de Bibliografia](#). Va néixer amb l'objectiu de difondre la **bibliografia nacional corrent**, recopilant informació i difonent-la amb periodicitat anual. Aquest número concretament presentava el recull bibliogràfic de l'any anterior, 1997.

Les característiques editorials del nostre país, amb una producció força reduïda si la comparem amb la d'altres llocs del món, ens van fer decidir per incloure, a més a més dels materials bibliogràfics nacionals (documents editats o impresos a Andorra), una selecció de materials destacats editats fora d'Andorra però que tenien una relació directa amb el nostre país, ja fos per la matèria tractada o perquè estaven escrits per un autor d'origen andorrà.

A partir del número dos es va decidir canviar el plantejament inicial de la publicació. Si bé és cert que l'objectiu principal continuava sent la difusió de la bibliografia nacional, es va acordar complementar-la amb articles de difusió de la cultura andorrana i del nostre fons bibliogràfic.

La inclusió d'aquests articles va donar peu a l'estructuració de la revista en diferents parts, basades en l'edifici on actualment ens ubiquem, la Casa Bauró, tot seguint les pautes de la casa tradicional andorrana, estructura que s'ha mantingut fins als nostres dies. Així doncs, la revista s'organitzava definitivament en les seccions següents:

- ▀ Les golfes, que contenia articles relacionats amb el material menor i gràfic.
- ▀ La sala de més amunt, que contenia articles relacionats amb el fons d'antics i rars.
- ▀ El soler, amb articles sobre el fons modern.
- ▀ El rebost, que incloïa ressenyes bibliogràfiques i resums d'una selecció de documents bibliogràfics.
- ▀ Els hostes, que contenia la transcripció de les conferències dutes a terme a la Biblioteca Nacional l'any anterior al d'edició.

El 2007 es va produir el segon canvi significatiu, en passar de publicar-se en format paper a fer-ho únicament en suport electrònic, cosa que ens permetia arribar a un públic molt més ampli, fer una publicació més sostenible i ecològica i abaratir costos.

Els anys posteriors es preveia la possibilitat d'adaptar la nostra bibliografia als estàndards internacionals, per tal de facilitar l'intercanvi de dades entre institucions bibliogràfiques d'arreu del món. Aquesta tasca es va fer en diferents fases, fins a arribar al model actual de bibliografia, que tot i incloure dades conforme a les recomanacions vigents, respecta les característiques pròpies de la nostra bibliografia.

Arribats a aquest punt, on el contingut ja s'havia treballat a bastament, malgrat que s'havien produït alguns canvis, calia renovar les característiques del nostre format, fer un pas endavant i adaptar-nos al cent per cent a les singularitats de les publicacions electròniques, aprofitant tots els avantatges que ofereixen. El resultat d'aquest procés el teniu a les vostres mans.

Glossari

- ▶ **Agència Bibliogràfica Nacional - Centre Bibliogràfic Nacional:** Entitat o grup d'entitats, nacional, internacional o regional, responsable de la preparació de la descripció definitiva de cada publicació apareguda al seu àmbit de competència (Termcat).
- ▶ **Control bibliogràfic:** Identificació, descripció, anàlisi i classificació de llibres i altres materials de comunicació perquè puguin ser organitzats, emmagatzemats, recuperats i utilitzats de manera efectiva quan sigui necessari (Dictionary.com).
- ▶ **Dipòsit legal:** Formalitat administrativa prèvia a la inscripció en el registre de la propietat intel·lectual que ha de complir l'impressor o el productor d'una obra, consistent a lliurar-ne exemplars a l'Estat (Termcat).
- ▶ **Encapçalament:** Paraula, text o símbol pel qual és encapçalat el fitxer, que se situa a la part superior d'una fitxa (Termcat).
- ▶ **Indexació:** Establiment de punts d'accés que permetin la recuperació (Termcat).
- ▶ **Registre bibliogràfic:** Notícia bibliogràfica elaborada mitjançant un procediment informàtic (enciclopèdia.cat).
- ▶ **Bibliografia corrent:** Bibliografia que recull i descriu els documents a mesura que es van publicant (Termcat).
- ▶ **Bibliografia retrospectiva:** Bibliografia que recull documents publicats durant un període concret (Termcat).
- ▶ **Suport:** Medi físic utilitzat per a enregistrar i emmagatzemar dades (Termcat).

Bibliografia consultada

- ANATOLE, Christian, LASSEUBE, Patrick i ROUMEGAS, Jacques. *L'Andorre avant la route. Essai bibliographique (1734-1933)*. Toulouse: Université du Mirail, [1978]
- ARMENGOL, Lúdia, BATLLE, Mònica i GUAL, Ramon. *Materials per una bibliografia d'Andorra*. Perpinyà: Institut d'Estudis Andorrans. Centre de Perpinyà, 1978
- BARAUT, Cebrià. "Jean-François Bladé", a: *Quadern d'Estudis Andorrans*, 4, 1979, p. 155-158
- BARAUT, Cebrià. "Els primers llibres impresos sobre Andorra", a: *Quadern d'Estudis Andorrans*, 2, 1977, p. 153-158
- BARAUT, Cebrià. "Les publicacions dels últims vint-i-cinc anys sobre la història d'Andorra", a: *Quadern d'Estudis Andorrans*, 6, 1994, p. 137-151
- Catàleg de publicacions del Govern d'Andorra*. Andorra: Biblioteca Nacional, 1996-2017
- CAVERO MUÑOZ, Pere. "Novetats bibliogràfiques en ciències socials : 1986-87", a: *Butlletí del Comitè Andorrà de Ciències Històriques*, 2, 1987, p. 196-200
- CAVERO MUÑOZ, Pere. "Novetats de bibliografia històrica : 1985-86", a: *Butlletí del Comitè Andorrà de Ciències Històriques*, 1, 1986
- COMAS, Dolors i PUJADAS, Joan J. "Bibliografia" [Document de treball]. [S.l. : s.n., s.a.]
- [Decret de creació del Dipòsit legal, del 31 de març del 1980](#)
- DIUMENJÓ NEL·LO, Imma i , Pere Miquel. *Editor. Catàleg dels llibres editats a Andorra*. Encamp: Comú, 1995

MAURI, Josep M. "Documentació andorrana del co-príncep Josep Caixal i Estradé, Bisbe d'Urgell (1853-1879)", a: *Quadern d'Estudis Andorrans*, núm. 4, 1979, p. 141-153

National bibliographies in the digital age: guidance and new directions.
IFLA Working Group on Guidelines for National Bibliographies.
München: K.G. Saur, 2009

ORTIZ DE PABLO, Carmen. "Bibliografia d'Andorra : 1940-1980"
[Document de treball]. [Barcelona : Escola Universitària
de Biblioteconomia i Documentació], 1983

PALAU MARTÍ, Montserrat. *Bibliografia impresa d'Andorra 1598-1973.*
Lleida: Fundació CaixaBank, 2000

POL SOLÉ, Antoni. "Literatura general sobre Andorra", a: *Quatre anys
de jocs florals d'Andorra.* Andorra: Consell General, 1974, p. 108-
116

[Reglament d'aplicació del decret de Dipòsit legal, del 8 d'octubre del 1980](#)

TAYLOR, Barry. *Andorra.* Oxford (etc.): Clio Press, 1993